MARTA RODZIEWICZ¹

Uniwersytet Łódzki

Proces kształtowania polityki młodzieżowej w Polsce na poziomie centralnym

Development of youth politics in Poland at the central level

Streszczenie:

Początki rozwoju polityki młodzieżowej na poziomie centralnym przypadają na okres akcesji Polski do struktur unijnych, jednak po dzień dzisiejszy polityka młodzieżowa nie nabrała znamion konsolidacji, ani nie stanowi spójnego systemu planowanych działań strategicznych. Celem artykułu jest analiza rozwoju polityki młodzieżowej, jej możliwości, spójności i sposobów koordynacji, jak również wskazanie głównych przyczyn braku konsolidacji. Artykuł przedstawia rozwój polityki młodzieżowej w Polsce, porusza kwestie przedstawicielstwa młodzieży i organizacji młodzieżowych, wskazuje modele prowadzenia polityki młodzieżowej, sposoby jej koordynacji, podstawy prawne oraz przyjęte rozwiązania strategiczne.

Słowa kluczowe: Polska, młodzież, polityka młodzieżowa, Strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012, Raport Młodzi 2011

¹ Doktorantka w Katedrze Systemów Politycznych, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Uniwersytet Łódzki.

Abstract:

Beginnings of central level development of youth politics is a period of Polish accession to the EU structures. Currently the youth politics is still not consolidated, it can't be described as a coherent system of planned strategic measures. The aim of the article is to analyze the development of youth politics, its capabilities, coherence and coordination methods, identify the main causes of low consolidation. The article presents the development of youth politics in Poland, issues of representation of youth and youth organizations, youth politics models, ways of coordination, legal bases and adopted strategic solutions .

Keywords: Poland, youth, youth politics, the National Strategy for Youth 2003-2012, report Young 2011

Rozwój społeczno-gospodarczy państwa, poziom jego konkurencyjności oraz możliwości zapewnienia standardu życia i bezpieczeństwa jest w dużej mierze uwarunkowany umiejętnym wykorzystaniem potencjału młodych ludzi. Pojawienie się problematyki młodzieży w dyskursie politycznym stanowi efekt uznania młodzieży za specyficzną grupę społeczną o szczególnych cechach i właściwościach. Młodzież jest naturalnym zasobem nowoczesnego społeczeństwa. Postrzegana jest jako źródło potencjału i innowacji oraz katalizator wszelkich zmian, zarówno o charakterze społeczno-politycznym, jak i ekonomicznym. Wyodrębnienie w polityce tej grupy wiekowej jest uzasadnione szczególną rolą, jaką osoby młode odgrywają w społeczeństwie. W związku z powyższym, podjęto próby określenia miejsca i pozycji tej grupy w społeczeństwie, jej praw, obowiązków i zakresu odpowiedzialności. W rezultacie powołano instytucje zajmujące się problematyką młodzieży, które mają spełniać funkcje pomocowe, informacyjne i kontrolne. Całość działań, mających wpływ na funkcjonowanie tej grupy społecznej i określających miejsce młodzieży w społeczeństwie, podejmowanych przez różnego rodzaju instytucje, takie jak rodzina, instytucje publiczne, wspólnoty religijne, organizacje młodzieżowe czy subkultury, składa się na politykę mło-

dzieżową. Działania powyższych podmiotów, w skład których wchodzi zarówno instytucje sformalizowane, jak i niesformalizowane są koordynowane i nadzorowane społecznie przez agendy państwowe, w ramach realizacji polityki młodzieżowej².

W przeciągu kilku ostatnich lat nastąpiła zmiana w postrzeganiu polityki młodzieżowej. Przestała być ona traktowana jako działania wyłącznie o charakterze wychowawczo-edukacyjnym, wchodzące w obszary funkcjonowania państwa, tj. polityka edukacyjna, zdrowotna, opieka społeczna, kultura, zatrudnienie czy sport i rekreacja. Aktualnie polityka młodzieżowa rozpatrywana jest w szerszym kontekście, jako aktywizacja młodzieży do podejmowania inicjatyw oddolnych, wejścia na rynek pracy. Wiąże się ją również z całym zaple-

² M. Sińczuch, *Polityka młodzieżowa jako odrębny obszar działania Unii Europejskiej*, [w:] G. Zielińska (red.), *Polityka młodzieżowa*, Studia BAS, nr 2(18) 2009, Warszawa 2009, s. 148-149.

Zgodnie z podstawową definicją polityka młodzieżowa to celowe, spójne i zaplanowane działania skierowane do młodzieży, w postaci zespołu długofalowych działań, ustanowionych i realizowanych zarówno przez władze publiczne jak i organizacje pozarządowe, mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych i zaspokajanie potrzeb tej grupy społecznej. M. Skocz, K. Postawa, M. Prokopowicz, *Czym jest polityka młodzieżowa? Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego*, s. 7.

Powyższa definicja obejmuje swoim zakresem szeroki wachlarz działań, jest jednak krytykowana za brak precyzji i nieostrość terminu. W literaturze polityka młodzieżowa jest rozpatrywana w dwóch zakresach – w szerokim i wąskim. W szerokim ujęciu polityka młodzieżowa analizowana jest jako zespół wszelkich działań, odnoszących się do młodzieży, podejmowanych w sposób świadomy przez różnego typu wspólnoty, poczynając od rodziny a kończąc na państwie, przybierających charakter regulacyjny, restrykcyjny bądź symboliczny. W wąskim ujęciu polityka młodzieżowa to zbiór aktów prawnych i praktyk stosowanych przez instytucje publiczne i inne podmioty na rzecz młodzieży, obejmujący wszystkie ważne dla tej grupy sfery funkcjonowania społecznego, takie jak edukacja, kultura, zabezpieczenie i pomoc społeczna, zdrowie, rynek pracy, uczestnictwo w życiu politycznym.

Polityka młodzieżowa w węższym ujęciu obejmuje sfery wspólne z obszarami działania państwa, czyli politykę edukacyjną, zdrowotną, kulturę, sport i rekreację, opiekę społeczną, zatrudnienie. Może również dotyczyć działań autonomicznych, które nie są częścią polityk sektorowych. Do działań tego typu zalicza się promowanie i aktywizację uczestnictwa społecznego, politycznego, kształtowanie pożądanych norm i nawyków, tożsamości. A. Wiktorska-Święcka, *Polityka młodzieżowa państwa polskiego a kreacja kapitału społecznego*, http://www.dcie.pl/dokumenty/AW_DSW.pdf, 30.08.2015; M. Sińczuch, op. cit., s. 150.

czem instytucjonalnym, obejmującym dostosowanie systemu edukacji do rynku pracy, wpływ na rozwój lokalny, kwestie mieszkalnictwa, wpływ na kondycję gospodarki, migracje, czy funkcjonowanie młodzieży w sferze publicznej³.

Polityka młodzieżowa, w myśl założeń koncepcji *governance*, obejmuje działania na wszystkich poziomach zarządzania: lokalnym, regionalnym, narodowym oraz ponadnarodowym. W Polsce na poziomie centralnym pierwsze próby tworzenia podstaw polityki młodzieżowej i bazowej infrastruktury podjęte zostały stosunkowo późno, w trakcie działań związanych z unijnym procesem akcesyjnym, w efekcie czego powstała strategia państwa dla młodzieży. Z perspektywy czasu można stwierdzić, iż nie znalazła ona jednak przełożenia na wdrażanie programów europejskich ani na stan zintegrowania środowiska organizacji młodzieżowych. Polska polityka młodzieżowa nie posiada znamion rozwiązania systemowego, ze względu na brak spójności działań i ogólniej koordynacji⁴.

Zarówno przed 1989 roku, jak również po zmianie systemu, w Polsce dominował model polityki młodzieżowej opartej na realizowaniu tradycyjnych działań skierowanych do młodzieży, takich jak edukacja, kultura, sport, turystyka. Działania te były podejmowane głównie w ramach zadań wyznaczonych przez zakres polityk sektorowych. Katalog działań adresowanych do młodzieży został poszerzony dopiero w okresie przedakcesyjnym, w ramach możliwości stworzonych przez programy europejskie⁵.

³ A. Wiktorska-Świąćka, *Problematyka młodzieżowa na Dolnym Śląsku w kontekście dostępnych opracowań naukowych jako bazy kształtowania polityki młodzieżowej samorządu województwa*, [w:] *Samorządowa polityka społeczna. Rozwiązania instytucjonalno-prawne. Dobre praktyki na Dolnym Śląsku*, D. Moroń, K. Zamorska (red.), Wrocław 2010, s. 245-258.

⁴ A. Wiktorska-Świąćka, *Polityka młodzieżowa państwa polskiego a kreacja kapitału społecznego*, http://www.dcie.pl/dokumenty/AW_DSW.pdf, dostęp: 1.09.2015.

⁵ A. Kołomycew, *Formalno-organizacyjne uwarunkowania polityki młodzieżowej na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym*, „Polityka i społeczeństwo” 2013, nr 4(11), <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/967>, 30.08.2015., s. 38.

W okresie PRL-u polityka młodzieżowa leżała w gestii Ministra do Spraw Młodzieży. Urząd ten został powołany w 1982 roku przez sejm PRL, a jego kompetencje regulowała uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 3 września 1982 roku w sprawie zakresu działania Ministra – Członka Rady Ministrów do Spraw Młodzieży⁶. Minister do Spraw Młodzieży miał współpracować z organami państwa, organizacjami społecznymi i politycznymi w celu kształtowania warunków do aktywnego udziału młodzieży w życiu społecznym i politycznym państwa. Inicjował i współtworzył wraz z organami administracji publicznej działania z zakresu wychowania, kształcenia, ochrony zdrowia, kultury, działalności wydawniczej, polityki płac, polityki kadrowej, świadczeń socjalnych, polityki mieszkaniowej, polityki rolnej i opieki społecznej w zakresie dotyczącym młodzieży. Współdziałał również z socjalistycznymi związkami młodzieżowymi. Wydzielony do dyspozycji ministra został fundusz na działania doraźne na rzecz młodzieży, najczęściej w formie wspierania inicjatyw socjalistycznych organizacji społecznych. Jednostką pomocniczą było Biuro ds. Młodzieży. Urząd Ministra do Spraw Młodzieży został zniesiony w 1989 roku, uchwałą o powołaniu Ministra do Spraw Młodzieży uchyliła uchwała nr 193 Rady Ministrów z dnia 21 listopada 1988 roku⁷.

Po zmianie ustrojowej, która miała miejsce w Polsce, nie powołano już urzędu Ministra do Spraw Młodzieży, dlatego też młodzież nie posiadała i nadal nie posiada swojego przedstawiciela w rządzie III RP. Wielokrotnie podejmowano w Polsce próby utworzenia przedstawicielstwa młodzieży o wymiarze ogólnokrajowym. Już w 1989 roku utworzono Porozumienie Niezależnych Organizacji Młodzieżowych, w 1991 działalność rozpoczęła Polska Rada Młodzieży, w 1996 roku powołano do życia Forum Młodzieży Polskiej. Żadna z tych organizacji nie odznaczyła się jednak trwałością ani nie spełniała

⁶ M. P. 1982 nr 23, poz 195.

⁷ M. Raczek, *Polityka na rzecz młodzieży w Polsce*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Dunaj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014, s. 142-144.

wszystkich warunków formalnych. W 2002 roku z polecenia Ministerstwa Edukacji Narodowej, podjęto wraz z przedstawicielami organizacji młodzieżowych kolejną próbę stworzenia ogólnopolskiego przedstawicielstwa. W rezultacie w 2003 roku powstała Polska Rada Młodzieży, zrzeszająca prócz ogólnopolskich organizacji również przedstawicieli regionalnych⁸.

Przez ponad roczny okres – od 1 stycznia 2011 roku do 28 lutego 2012 roku, działał Departament Młodzieży i Organizacji Pozarządowych DMOP, uchwalony na mocy zarządzenia nr 40 Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2010 roku⁹. Do głównych zadań departamentu należała realizacja wytycznych ministerstwa edukacji. Działania departamentu dotyczyły spraw z zakresu edukacji globalnej, organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży, rozwoju edukacji pozaformalnej, koordynacji informacyjnych programów europejskich skierowanych do młodzieży tj. EURODESK, wdrażania strategii państwa dla młodzieży, współpracy z organizacjami młodzieżowymi i inne. Po zlikwidowaniu departamentu powyższe zadania zostały podzielone między komórki organizacyjne Ministerstwa Edukacji Narodowej, nie utworzono jednej komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za kwestie młodzieży¹⁰.

Aktualnie funkcję ogólnopolskiego przedstawicielstwa organizacji młodzieżowych pełni działająca od 2010 roku Polska Rada Organizacji Młodzieżowych. Rada formalnie jest związkiem stowarzyszeń i stanowi forum współpracy organizacji młodzieżowych. Rada ma rozbudowaną strukturę, tworzy ją 25 organizacji pozarządowych i dwie fundacje, o różnej strukturze, liczbie członków i zasięgu terytorialnym. Zarządzanie radą należy do kompetencji Zarządu, w składzie dziesięciu przedstawicieli wybieranych na dwuletnią kadencję podczas Walnego Zebrania Delegatów. Rada prowadzi działalność polegającą na upowszechnianiu idei partycypacji młodzieży w życiu publicz-

⁸ M. Raczek, op. cit., s. 154-155.

⁹ Dz. Urz. MEN z 2011 roku Nr 1, poz. 20; M. Raczek, op. cit., s. 142-144.

¹⁰ Ibidem, s. 145-147.

nym, przekazywaniu informacji o sytuacji młodzieży do wiadomości publicznej. Rada reprezentuje również organizacje ją współtworzące wobec sektora publicznego. Bierze również udział w współtworzeniu polityki młodzieżowej. W Radzie powołano specjalne grupy robocze, zajmujące się problematyką bezrobocia wśród młodzieży, polityki młodzieżowej, współpracy międzynarodowej, usystematyzowanego dialogu¹¹.

Młodzi Polacy korzystali z europejskich programów młodzieżowych jeszcze przed 1989 rokiem. Również po zmianie systemowej organy administracji publicznej wdrażały model polityki młodzieżowej zgodnej z rekomendacjami Rady Europy i agencji ONZ. Dodatkowe możliwości korzystania z programów unijnych adresowanych do młodzieży pojawiły się wraz z rozpoczęciem procesu akcesji Polski do Unii Europejskiej. Jeszcze przed wstąpieniem Polski do struktur unijnych rozpoczęto prace nad dokumentem strategicznym regulującym politykę młodzieżową, która to strategia została ostatecznie przyjęta w 2003 roku przez Radę Ministrów. Od 2004 roku Polska jako pełnoprawny członek UE może korzystać z unijnego dorobku w zakresie polityki młodzieżowej¹².

Mimo powyższych możliwości, Polska nie posiada skonsolidowanej polityki młodzieżowej, postrzeganej jako spójny system planowanych działań strategicznych, realizowanych przez różne współdziałające podmioty. Młodzież nie uczestniczy w procesie kreowania i wdrażania polityki młodzieżowej oraz polityk sektorowych w zakresie dotyczącym młodzieży, o czym świadczy również stosunkowo niski stopień upodmiotowienia młodzieży. Powyższy problem jest dostrzegany na szczeblu centralny, również ze względu na presję ze strony instytucji europejskich¹³. Obszary polityki młodzieżowej wskazane w strategii mają charakter międzysektorowy, przekrojowy, nie

¹¹ Ibidem, s. 154-155.

¹² A. Gąsior-Niemiec, A. Kołomycew, B. Kotarba, *Polityka młodzieżowa. Wymiar krajowy i europejski*, Rzeszów 2014, s. 50-51.

¹³ Ibidem, s. 50-51.

są integralną polityką młodzieżową. Działania w obszarach dotyczących młodzieży są podejmowane w ramach polityk sektorowych, które podlegają różnym resortom. Zgodnie z modelem dobrego rządzenia grono podmiotów realizujących te zadania stale się powiększa. Są to podmioty publiczne, prywatne i społeczne. Jako główne problemy można wskazać na trudności z koordynacją tych działań oraz na brak jednolitej podstawy prawnej dla polityki młodzieżowej¹⁴.

Jedną z głównych przyczyn braku koordynacji działań jest brak głównego ośrodka na szczeblu centralnym, kompleksowo zarządzającego polityką młodzieżową. Po 1989 roku koordynacja działań wobec młodzieży, zarówno tych w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym należała do kompetencji ministerstwa właściwego do spraw oświaty i edukacji. Ministerstwo Edukacji Narodowej zostało wyposażone w specjalny departament ds. młodzieży i organizacji pozarządowych, lecz tylko na okres polskiej prezydencji w Unii Europejskiej. W związku z problemami, z którymi borykają się kraje UE, punkt ciężkości polityki młodzieżowej stopniowo przenoszony jest jednak z MEN na ministerstwo właściwe do spraw pracy i polityki społecznej, co jest również wynikiem wzrostu znaczenia na poziomie UE zatrudnienia i włączenia społecznego młodzieży. Największa ilość środków finansowych przeznaczonych dla młodzieży znajduje się właśnie w dyspozycji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. MPiPS odgrywa również wiodącą rolę we wdrażaniu programu unijnego Progress. W realizacji polityki młodzieżowej włączone są również resorty zdrowia, kultury, szkolnictwa wyższego i nauki, rolnictwa, sportu i turystyki. Prócz wymienionych ministerstw, dla polityki młodzieżowej realizowanej na szczeblu centralnym, istotne są również następujące podmioty: Rzecznik Praw Dziecka, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowe Biuro Zapobiegania Narkomanii oraz sejmowa komisja do spraw edukacji, nauki i młodzieży¹⁵.

¹⁴ Ibidem, s. 66.

¹⁵ Ibidem, s. 66-67.

Podstawy prawne polityki młodzieżowej na szczeblu centralnym w Polsce nie są jednolite. Problematyka młodzieży w Polsce na szczeblu centralnym pojawia się w wielu dokumentach strategicznych, ustawach, rozporządzeniach itp., jednak młodzież nie jest w nich traktowana jako główny przedmiot działań i jedyny adresat. Dokumentami strategicznymi skoncentrowanymi na młodzieży są natomiast strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012 i raport Młodzi 2011.

Regulacje dotyczące młodzieży zawarte są w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 roku (art. 31, 32, 47, 48, 53, 54, 58, 61, 63, 65, 68, 70, 71, 72, 146)¹⁶, *Ustawie o działach administracji rządowej* z dnia 4 września 1997 roku (art. 1, 3, 4, 20, 31, 34, 148, 149, 152, 163, 166, 219)¹⁷, *Ustawie o Radzie Ministrów* z dnia 8 sierpnia 1996 roku (art. 7, 12, 13, 33, 39)¹⁸, *Ustawie o systemie oświaty* z 7 września 1991 roku (art. 1, 2, 21, 31, 91, 92), *Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie szczególnego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej i Sportu* z dnia 4 maja 2004 roku¹⁹, *Zarządzeniu nr 18 Prezesa Rady Ministrów w sprawie nadania statutu MENiS* z dnia 16 lutego 2005 roku²⁰. Młodzież jest również wymieniana obok innych grup społecznych w ustawach dotyczących promocji zatrudnienia, zatrudnienia socjalnego, pomocy społecznej, spółdzielni socjalnych, systemu oświaty, szkolnictwa wyższego wspierania rozwoju obszarów wiejskich, przemocy w rodzinie, działalności leczniczej, rzecznika praw dziecka, działalności pożytku publicznego i wolontariatu, funkcjonowaniu administracji publicznej. Przykładowo kwestie młodościanych pracowników są regulowane ustawą z 26 czerwca

¹⁶ Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483.

¹⁷ Dz. U. 1997 nr 141 poz. 943, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971410943>, dostęp: 10.09.2015.

¹⁸ Dz. U. 1996 nr 106 poz. 492, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19961060492>, dostęp: 10.09.2015.

¹⁹ Dz. U. 1991 nr 95 poz. 425, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19910950425>, dostęp: 10.09.2015.

²⁰ M. P. 2005 nr 10 poz. 202, <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20050100202>, dostęp: 10.09.2015.

1974 roku Kodeksu Pracy, praktyki absolwenckie ustawą z 17 lipca 2009 roku o praktykach absolwenckich, postępowanie w procesie karnym z nieletnimi ustawą z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich. Brak jest jednego aktu prawnego, w sposób kompleksowo regulującego kwestie młodzieży. Występuje brak jednolitości w definiowaniu samego pojęcia oraz konkretnych zasad wdrażania polityki młodzieżowej, ani struktur określających partycypację młodzieży w procesie decyzyjnym²¹.

Początki strategicznego myślenia o młodzieży w polskiej polityce datuje się na rok 2003, kiedy przyjęta została strategia państwa na rzecz młodzieży. Dokument, przyjęty przed akcesją Polski do struktur unijnych, powstał w efekcie presji ze strony instytucji europejskich, z konieczności dopasowania się do unijnych standardów i zaleceń Komisji Europejskiej zawartych w Białej Księdze. Na kształt dokumentu wpływ miała również Rada Europy, a konkretnie jej zalecenia przyjęte w Rezolucji Rady Europy nr 98 (6)²².

Pierwsza polska strategia adresowana do młodzieży przyczyniła się do wzmocnienia podmiotowości młodzieży jako grupy społecznej oraz zwróciła uwagę na konieczność uwzględniania potrzeb młodzieży w ramach podejmowanych działań. Postulat brania pod uwagę opinii młodzieży pozostaje jednak ciągle w sferze deklaratywnej z uwagi na brak powołania krajowego podmiotu, który reprezentowałby środowisko i interesy młodzieży. W pierwszy rządowym dokumencie można wskazać wiele braków i słabości. Podstawową słabością jest brak zawarcia w dokumencie definicji polityki młodzieżowej, która odpowiadałaby polskim realiom. Sugerując się unijnymi realiami przyjęto międzyresortowość polityki młodzieżowej, wprowadzając tym samym podział zadań dla poszczególnych resortów, przy jednoczesnym braku ich koordynacji, co doprowadziło do usektorowienia działań. Brak jest również wskazania źródeł finansowania zakładanych działań. Dodatkowo nie prowadzono monitoringu postępów

²¹ M. Raczek, op. cit., s. 148-149.

²² A. Kołomycew, op. cit., s. 38-39.

w realizacji strategii ani ewaluacji strategii po zakończeniu okresu realizacji, co jest niezwykle istotne w kontekście prac nad kolejnymi dokumentami strategicznymi²³.

Strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012 została przyjęta przez Radę Ministrów 19 sierpnia 2003 roku. Za cel główny strategii przyjęto wyrównywanie szans młodego pokolenia i stworzenie odpowiednich warunków dla młodzieży. Strategia wprowadza ramy wiekowe dla grupy młodzieży, uznając za przynależnych do niej ludzi w przedziale wiekowym 15-25 lat. Cele strategii zostały opracowane na podstawie diagnozy zespołu ekspertów, powołanego przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu, konsultacji z organizacjami młodzieżowymi, przedstawicielami administracji rządowej oraz polityki młodzieżowej UE. W strategii wyszczególniono podstawowe zagadnienia do realizacji, do których zaliczono edukację młodzieży, zatrudnienie, uczestnictwo młodzieży w życiu publicznym, czas wolny, kulturę, sport i turystykę, zdrowie i profilaktykę²⁴. Strategię oparto na sześciu celach strategicznych:

- cel 1: tworzenie i wyrównywanie szans rozwoju, samorealizacja młodego pokolenia,
- cel 2: stworzenie szans dla rozwoju własnej aktywności młodego pokolenia,
- cel 3: przeciwdziałanie marginalizacji młodego pokolenia,
- cel 4: rozwijanie międzynarodowej współpracy młodzieży,
- cel 5: zbudowanie systemu informacji młodzieżowej,
- cel 6: kształcenie i doskonalenie zawodowe dorosłych pracujących z młodzieżą²⁵.

²³ Ibidem, s. 39-40.

²⁴ G. Zielińska, *Rola państwa w realizacji polityki dla młodzieży*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Studia BAS, nr 2(18) 2009, s. 133; *Strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012*, MEN, Warszawa 2003; *Działania Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie realizacji polityki państwa dla młodzieży*, stan na 29 lipca 2008 r., MEN, Warszawa 2009.

²⁵ *Strategia państwa dla młodzieży...*, op. cit.

W 2005 roku nastąpiła redefinicja założeń strategii w związku ze „Stanowiskiem rządu w sprawie wdrażania Europejskiego Paktu na rzecz Młodzieży”. W „Stanowisku..” państwo zobowiązało się do realizacji działań dodatkowych, harmonizujących życie rodzinne i zawodowe młodzieży.

Wraz z przyjęciem strategii, Rada Ministrów powierzyła odpowiedzialność za realizację strategii ministrowi do spraw oświaty. Inni ministrowie zostali delegowani do wykonania zadań szczegółowych. Wśród głównych zadań Ministerstwa Edukacji Narodowej w tym zakresie należy wskazać na sześć zagadnień: wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży w dostępie do edukacji, podniesienie poziomu i jakości wykształcenia głównie wśród mieszkańców obszarów wiejskich, wzmacnianie powiązań edukacji młodzieży z potrzebami rynku pracy, przeciwdziałanie marginalizacji młodego pokolenia, międzynarodową współpracę młodzieży, tworzenie warunków do uczestnictwa w życiu publicznym i społecznym, budowanie systemu informacji młodzieżowej²⁶. W związku z faktem, iż strategia dotyczy również zatrudnienia, wyznaczono również zadania do realizacji przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, polegające głównie na harmonizacji życia zawodowego i rodzinnego. W tym celu zaproponowano opracowanie modelu godzenia ról zawodowych i rodzinnych na poziomie centralnym regionalnym i lokalnym, poprzez zwiększenie aktywności zawodowej kobiet, włączanie tematyki godzenia ról do partnerstwa lokalnych, podnoszenie poziomu wiedzy w tym zakresie i świadomości z zakresu możliwości godzenia ról. Do zadań delegowanych resortowi należy również podniesienie aktywności zawodowej i zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, w tym młodzieży²⁷.

Raport Młodzi 2011 został opublikowany przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów w sierpniu 2011 roku. Raport stanowi wielowymiarową diagnozę sytuacji życiowej polskiej młodzieży, z uwzględnieniem porównań w skali międzynarodowej. Głównym założeniem raportu

²⁶ G. Zielińska, op. cit., s. 136-138.

²⁷ Ibidem, s. 138-139.

jest uznanie młodzieży za jeden z podstawowych zasobów, na którym powinno się oprzeć budowę nowoczesnego państwa oraz za grupę o dużym potencjale innowacyjnym. Raport powstał w efekcie opracowania wyników badań i analiz, dotyczących niemal wszystkich dziedzin życia młodzieży²⁸.

Raport składa się z dziesięciu rozdziałów, kompleksowo poruszających różnorodną tematykę dotyczącą młodzieży. Pierwszy rozdział wprowadzający „Czas na młodych. O konieczności wymiany pokoleniowej w Polsce” analizuje sytuację młodzieży, poczynając od okresu transformacji systemowej i pokolenia solidarności oraz zasobów tego pokolenia. W rozdziale tym sformułowano tezę o historycznej wyjątkowości młodych, która jest bezcenna w projektach modernizacji kraju. Wyjątkowość pokolenia solidarności wynika z wyjątkowych warunków dorastania tej młodzieży oraz ze szczególnego charakteru socjalizacji rodzinnej. Transformacja systemowa i otwarcie się Polski na świat i zmiany przyczyniły się do socjalizacji politycznej młodego pokolenia. W kolejnym rozdziale „Jacy są młodzi? Sprawy w życiu ważne, aspiracje, oczekiwania” raport porusza kwestie współczesnego obrazu młodzieży. Wskazuje iż, potencjał innowacyjny młodzieży tkwi w aspiracjach i dążeniach życiowych młodych ludzi oraz ich oczekiwaniach i wyobrażeniach na temat dorosłego życia. W rozdziale „Demografia” podkreślono pogłębiający się niedobór ludzi młodych, problem starzenia się społeczeństwa. Mimo iż Polska należy do jednego z najmłodszych krajów UE, pojawiają się już pierwsze wyraźne symptomy niżu demograficznego, takie jak spadek przewagi ludzi młodych w społeczeństwie, spadek urodzeń, ujemne saldo wchodzących i wychodzących z rynku pracy. Nierównowaga procesów demograficznych będzie miała swoje konsekwencje w różnych sektorach od 2015 roku. W dalszej części „Edukacja i nowe wyzwania” przyjęto podstawowe wyzwania dla Polski w tym obszarze. Są to gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego. Tempo gospodarczego wzrostu

²⁸ J. Odorzyńska-Kondek, „*Młodzi 2011*” – Raport Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, „Konsumpcja i rozwój”, 2011, Nr 1, s. 137-140.

i trwałość procesu konwergencji z krajami UE wykazuje dużą współzależność z systemem edukacji i kapitałem intelektualnym młodego pokolenia. W części poświęconej pracy podkreślono znaczenie przejścia od edukacji do zatrudnienia. Zwrócono uwagę, iż uwarunkowania demograficzne i makroekonomiczne mogą zakłócać ten proces, co najbardziej dotyka właśnie ludzi młodych. Kryzys ekonomiczny generuje tzw. straconą generację, czyli młodzież dobrze wykształconą, która mimo to pozostaje z dala rynku pracy. W Polsce młodzież później niż w pozostałych krajach UE wchodzi na rynek pracy, częściej łączy pracę ze studiami. Raport porusza również kwestie „obszarów wspólnotowości i intymności” do których zalicza małżeństwo, rodzinę i alternatywne wybory. Podkreślone zostało zjawisko *crowded nest*, oznaczające zamieszkiwanie dorosłych dzieci wraz z rodzicami, z zaznaczeniem iż podłoże tego zjawiska nie jest psychologiczne, tylko ekonomiczne. Twórcy raportu rekomendują redefinicję polityki prorodzinnej, z doraźnych działań na dojrzałą i opartą na racjonalnych przesłankach, uwzględniającą specyfikę młodzieży i realia społeczne. Raport uwzględnia również aspekty socjalizacji młodzieży związane z „konsumpcją, czasem wolnym nowymi mediami – obszarami manifestacji statusu i kreacji własnego ja”. Poruszone zostały również kwestie socjalizacji politycznej w rozdziale „Młode pokolenie i nowy ustrój – poglądy, postawy i obecność w publicznej sferze życia”. Raport kończą rozdziały „Zdrowie i zachowania ryzykowne młodzieży” oraz „Młodość i spójność społeczna”²⁹.

Raport zawiera również 35 rekomendacje dla polityki rządu, które są wynikiem wniosków i analiz przedstawionych w raporcie. Rekomendacje dotyczą edukacji (wyrównanie różnic środowiskowych w edukacji, poprawa jakości studiów wyższych, skuteczne doradztwo zawodowe, nowe technologie, pomoc stypendialna, zniwelowanie różnic w regionach), rynku pracy (promowanie przedsiębiorczości, zmniejszenie kosztów zatrudnienia, elastyczność pracy, umożliwienie

²⁹ *Młodzi 2011. Streszczenie treści rozdziałów*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011.

łączenia pracy z opieką nad dziećmi), zdrowia i opieki społecznej (wspieranie dietności, zasiłki rodzinne, opieka nad niepełnosprawnymi, mieszkania dla młodych rodzin), kultury, aktywizacji młodego pokolenia (wprowadzenie mechanizmów udziału młodzieży w życiu społecznym i politycznym, w konsultacjach, aktywizacja działalności obywatelskiej)³⁰. Autorzy raportu uznali, iż powyższe obszary powinny być uwzględnione w dokumentach strategicznych i planistycznych, zarówno tych o charakterze ogólnym jak i sektorowym.

W związku z pogarszającą się sytuacją młodzieży, postanowiono zredefiniować założenia polityki młodzieżowej i rozpoczęto prace nad nowym dokumentem strategicznym Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Nowa strategia ma przeformować i uspołnić politykę młodzieżową prowadzoną na szczeblu centralnym, zgodnie z unijnymi dokumentami strategicznymi³¹. Wraz z zakończeniem okresu realizacji strategii państwa dla młodzieży na lata 2003-2018 rozpoczęto prace nad nową strategią. Koordynacja prac została powierzona Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej. Dokument przyjął roboczą nazwę Rządowy Program na Rzecz Młodzieży. Aktywna Młodzież.

Projekt nowego dokumentu powstał w MPiPS w 2013 roku. Głównym celem wskazanym w dokumencie, przewidzianym do osiągnięcia do 2030 roku, jest „zwiększenie szans rozwojowych i poprawa warunków startu młodych ludzi w życie społeczne”. Cel ma zostać osiągnięty poprzez wprowadzenie kompleksowego systemu działań, które przygotują młodych ludzi do podejmowania ról społecznych, w tym głównie aktywności zawodowej. Przy pracach nad nową strategią wskazano ośrodek koordynujący system działań – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, powołano również specjalne podmioty pomocnicze w postaci rady ds. młodzieży i sekretariatu ds. młodzieży, zajmujących się odpowiednio koordynacją działań i obsługą administracyjną³².

³⁰ J. Odorzyńska-Kondek, op. cit., s. 137-140.

³¹ Ibidem, s. 51.

³² A. Kołomycew, op. cit., s. 40.

Na podstawie zarządzenia nr 5 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2014 roku powołano zespół do spraw aktywności społecznej młodzieży, będący organem pomocniczym Ministra Pracy i Polityki Społecznej³³. Zespół został powołany w celu opracowania programu aktywności społecznej. Do zadań zespołu należy dokonanie przeglądu i analizy dokumentów strategicznych odnoszących się do polityki młodzieżowej, w szczególności Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Strategii Rozwoju Kraju 2020, Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 oraz unijnych dokumentów strategicznych dotyczących młodzieży³⁴.

W ramach organu opiniodawczo-doradczego Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Rady Działalności Pożytku Publicznego, działa doradny zespół do spraw polityki na rzecz młodzieży. Z inicjatywy zespołu podjęte zostały prace nad projektem Krajowego Programu na Rzecz Młodzieży. Aktywna Młodzież.

Projekt ma na celu wyposażenie młodych ludzi w kompetencje społeczne oraz kształtowanie aktywnych postaw społecznych. Ma stanowić uzupełnienie oferty programowej adresowanej do organizacji trzeciego sektora. Ma odznaczać się komplementarnością wobec działań prowadzonych w ramach programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020. W projekcie programu określono grupę wiekową beneficjentów programu, ramy prawne, zgodność z dokumentami strategicznymi. Uwzględniono również kompleksową diagnozę społeczną młodzieży i poziomu jej aktywności społecznej i politycznej. Celem programu jest stworzenie przestrzeni dla aktywności

³³ W skład zespołu wchodzi przedstawiciele komórek organizacyjnych MPiPS: Departamentu Pożytku Publicznego, Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Departamentu Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej, Departamentu Polityki Rodzinnej, Departamentu Ubezpieczeń Społecznych, Departamentu Polityki Senioralnej, Departamentu Prawnego, Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego.

³⁴ Zarządzenie Nr 5 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2014 r. w sprawie powołania zespołu do spraw aktywności społecznej młodzieży, Dziennik Urzędowy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, dnia 11 luty 2014 r., poz. 6.

młodzieży. Program nie określa szczegółowych obszarów wsparcia, tylko stanowi „mapę drogową”. Propozycje konkretnych działań będą zależeć od beneficjentów programu, czyli od młodzieży i jej inwencji. Cele szczegółowe programu wskazane w projekcie to rozwój kompetencji społecznych, zwiększanie aktywności społecznej i obywatelskiej młodzieży, zwiększanie uczestnictwa młodzieży w podejmowaniu decyzji publicznych, rozwój systemu wsparcia inicjatyw młodzieżowych. Działania przewidziane zostały w pięciu priorytetach: Priorytet I. Pasje i zainteresowania, Priorytet II. Aktywność społeczna i obywatelska, Priorytet III. Rozwijanie kompetencji i umiejętności przydatnych na rynku pracy, Priorytet IV. Infrastruktura wsparcia młodzieży, Priorytet V. Pomoc techniczna³⁵.

Projekt został złożony 19 maja 2014 roku, nie został jednak jeszcze uruchomiony. 16 kwietnia 2015 roku została złożona interpelacja poselska do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie uruchomienia Rządowego Programu Aktywności Młodzieży na lata 2015-2016 „Aktywna Młodzież” w ramach programu współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi. W interpelacji zawarto pytania o aktualny etap prac nad programem, powód braku wiążących informacji na temat prac nad programem, termin ogłoszenia ostatecznej wersji programu oraz przewidziane środki finansowe na realizację programu. Ostatnia informacja podana do wiadomości publicznej przez Ministerstwo została opublikowana w listopadzie 2014 roku i dotyczyła raportu z konsultacji społecznych z młodzieżą³⁶.

³⁵ *Rządowy Program Aktywności Społecznej Młodzieży na lata 2015-2016 „Aktywna Młodzież”*, projekt z dnia 19 maja 2014 r., http://prom.info.pl/wp-content/uploads/2014/03/PASM_19.05.2014.pdf, 10.09.2015.

³⁶ Interpelacja nr 32531 do ministra pracy i polityki społecznej w sprawie uruchomienia Rządowego Programu Aktywności Młodzieży na lata 2015-2016 „Aktywna Młodzież” w ramach Programu Współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2015-2017, oficjalna strona Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Prace Sejmu, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=1A4B9529>, dostęp: 10.09.2015.

Odpowiedzi na interpelację udzielił 25 maja 2015 roku sekretarz stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej Jarosław Duda. W odpowiedzi zaznaczono, iż podstawą prac nad programem był projekt dokumentu, a obecnie trwają jeszcze negocjacje związane z ustaleniem wysokości i źródła pochodzenia środków finansowych, które mają zostać przeznaczone na realizację programu. Po konsultacjach międzyresortowych i społecznych oraz po przyjęciu programu planowane jest pilotażowe wdrożenie programu oraz ogłoszenie konkursu dla organizacji pozarządowych³⁷.

Zgodnie z wspomnianą wcześniej koncepcją dobrego zarządzania, polityka młodzieżowa realizowana przez państwo na poziomie centralnym wykazuje silne powiązania z polityką młodzieżową tworzoną na poziomie ponadnarodowym – unijnym, jak również na poziomie regionalnym i lokalnym. W przypadku polityki młodzieżowej realizowanej na poziomie Unii Europejskiej podkreśla się, iż to właśnie państwa członkowskie oraz regiony są głównymi realizatorami polityki europejskiej w tym zakresie. Głównym celem unijnej polityki młodzieżowej jest wyznaczanie priorytetów działań i formułowanie zaleceń dla krajów członkowskich. Unijna polityka młodzieżowa cechuje się niższym poziomem konkretyzacji od pozostałych polityk UE, w rezultacie czego za jej realizację odpowiedzialne są władze krajowe, regionalne i lokalne państw unijnych. Komisja Europejska i pozostałe instytucje europejskie w swoich działaniach jedynie wyznaczają ogólne ramy polityki młodzieżowej, stanowią drogowskaz dla państw członkowskich, wyznaczając preferowany kierunek działań i rozwiązywania problemów, udzielając niezbędnego wsparcia finansowego³⁸. Dokumenty unijne podkreślają, iż głównymi realizatorami europejskiej

³⁷ Odpowiedź na interpelację nr 32531 do ministra pracy i polityki społecznej w sprawie uruchomienia Rządowego Programu Aktywności Młodzieży na lata 2015-2016 „Aktywna Młodzież” w ramach Programu Współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2015-2017, oficjalna strona Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Prace Sejmu, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=06BE0314>, dostęp: 10.09.2015.

³⁸ M. Sińczuch, op. cit., s. 155.

polityki młodzieżowej są państwa członkowskie, regiony oraz społeczności lokalne. W Komunikatach Komisji Europejskiej wskazuje się, iż za tradycyjną politykę młodzieżową odpowiadają państwa członkowskie, a czasami nawet instytucje na szczeblu lokalnym, w przypadku silnego stopnia regionalizacji, z podkreśleniem, iż to właśnie działania na szczeblu lokalnym są najbardziej efektywne i wpływają na młodych ludzi. Polityka młodzieżowa na szczeblu europejskim wzmacnia i uspoźnia polityki krajowe, działając zgodnie z zasadą pomocniczości i wzmocnionej współpracy³⁹.

Polityka młodzieżowa realizowana na poziomie regionalnym dopiero zaczyna się rozwijać, o czym mogą świadczyć inicjatywy i programy na rzecz młodzieży wdrażane w poszczególnych województwach. Poziom realizacji polityki dla młodzieży jest jednak zróżnicowany w poszczególnych województwach pod względem wprowadzenia odrębnych programów na rzecz młodzieży, odwołań w strategiach rozwoju województw, powołania komisji/organów doradczych ds. młodzieży, przedstawicieli władz regionalnych ds. młodzieży, regionalnego przedstawicielstwa młodzieży bądź organów młodzieżowych przy władzach województwa czy rad młodzieżowych. Działaniami na rzecz młodzieży zajmują się również różne departamenty urzędu marszałkowskiego, w zależności od województwa.

Regionalne strategie i programy na rzecz młodzieży zostały wprowadzone tylko w niektórych regionach. W strategii rozwoju województwa wyodrębniono osobną część poświęconą młodzieży tylko w województwie dolnośląskim (projekt wprowadzenia mikrosfery – młodzież) i wielkopolskim (młodzież jako priorytet strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.). W przypadku pozostałych województw w strategiach umieszczono tylko

³⁹ A. Gąsior-Niemiec, A. Kołomycew, B. Kotarba, op. cit. s. 28; Komunikat komisji do Rady Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Socjologicznego i Komitetu Regionów „Inwestowanie w młodzież i mobilizowanie jej do działania – strategia UE na rzecz młodzieży. Odnowiona otwarta metoda koordynacji na potrzeby wyzwań i możliwości stojących przed młodzieżą”, KOM(2009)/200, Bruksela 27.04.2009, s. 15.16.

odwołania do młodzieży. Przedstawicielstwo władz regionalnych ds. młodzieży najczęściej przypada właściwym komisjom edukacji, sportu, nauki, kultury. Tylko niektóre z województw posiadają odrębne organy doradcze ds. młodzieży.

Polskie województwa wykazują duże zróżnicowanie pod względem przyjmowanych dokumentów strategicznych, rozwiązań instytucjonalnych i organizacyjnych, będących częścią działań skierowanych do młodzieży. Pozytywnym zjawiskiem jest pojawianie się w regionach coraz nowszych rozwiązań, adresowanych do młodych ludzi, mających na celu ich aktywizację i włączenie społeczno-polityczne. Niestety do chwili obecnej żaden samorząd regionalny nie podjął się opracowania odrębnej strategii dotyczących polityki młodzieżowej ani nawet wyodrębnienia oddzielnej części dotyczącej młodzieży w strategiach rozwoju województwa. W związku ze zmianą modelu polityki regionalnej, wprowadzoną od 2011 roku oraz potrzebą uaktualnienia dokumentów regionalnych i dostosowania do nowych wytycznych, pojawiły się propozycje silniejszego podkreślenia roli młodzieży i jej znaczenia w procesach rozwoju regionów⁴⁰.

Z uwagi na rosnącą świadomość swojej podmiotowości, coraz częściej to właśnie młodzież jest inicjatorem działań podejmowanych we współpracy z władzami regionów. Powstają organizacje zrzeszające młodzież, rady młodzieżowe, sejmiki, sieci współpracy czy fora. Strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012 zobowiązała organy administracji publicznej i jednostki samorządu terytorialnego do prowadzenia na szczeblu lokalnym działań aktywizujących młodzież pod względem obywatelskim: „Możliwość wypowiadania opinii, podejmowania przez młodych ludzi decyzji w sprawach ich dotyczących czy też społeczności, w której żyją, to ważny element procesu kształtowania aktywnych postaw obywatelskich. Należy zachęcać młodzież do uczestnictwa w procesie podejmowania decyzji na różnych szczeblach zarządzania społecznością i państwem, ze szczególnym uwzględnie-

⁴⁰ A. Kołomycew, op. cit., s. 45.

niem społeczności lokalnych”⁴¹. Powyższy fragment strategii podkreśla istotne znaczenie lokalnych społeczności i uczestnictwa na poziomie lokalnym młodzieży.

Podsumowanie

Polska polityka młodzieżowa charakteryzuje się brakiem spójności działań oraz odgórnej koordynacji, co sprawia iż nie posiada znamion rozwiązania systemowego. Obszary polityki młodzieżowej są międzysektorowe, przekrojowe, nie stanowią więc integralnej polityki kierowej do młodzieży. Brak odgórnej koordynacji działań, stale powiększające się grono podmiotów odpowiedzialnych za realizację tej polityki, brak przedstawicielstwa młodzieży w rządzie RP, jak również brak jednolitej podstawy prawnej dla polityki młodzieżowej realizowanej na szczeblu centralnym sprawia, iż polityka ta jest nieefektywna, a Polska nie wykorzystuje w pełni możliwości wynikających z członkostwa w strukturach unijnych, oferujących specjalne programy dla młodzieży.

Dopiero pierwsza polska strategia adresowana do młodzieży, ukierunkowana na wyrównywanie szans młodego pokolenia i tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju, przyczyniła się do wzmocnienia podmiotowości tej grupy społecznej oraz zwróciła uwagę na konieczność uwzględniania potrzeb młodzieży w ramach działań realizowanych w ramach polityki państwa. Mimo to postulat ten ciągle pozostaje w sferze deklaratywnej, a działania adresowane do młodzieży są częściej podejmowane na poziomie lokalnym niż centralnym. Brak rozwiązania systemowego na szczeblu centralnym sprawia, iż poszczególne województwa wykazują duże rozbieżności w zakresie prowadzonej polityki młodzieżowej i realizowanych w tej sferze działań.

⁴¹ *Strategia państwa dla młodzieży...*, op. cit.; *Działania Ministerstwa Edukacji Narodowej...*, op. cit.

Bibliografia:

- Gąsior-Niemiec A., Kołomycew A., Kotarba B., *Polityka młodzieżowa. Wymiar krajowy i europejski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014.
- Kołomycew A., *Formalno-organizacyjne uwarunkowania polityki młodzieżowej na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym*, „Polityka i społeczeństwo” 2013, nr 4(11).
- Raczek M., *Polityka na rzecz młodzieży w Polsce*, [w:] *Polityka młodzieżowa Unii Europejskiej*, M. Boryń, B. Dunaj, S. Mrozowska (red.), Toruń 2014.
- Sieńczuch M., *Polityka młodzieżowa jako odrębny obszar działania Unii Europejskiej*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Studia BAS, nr 2(18) 2009, Warszawa 2009.
- Skocz M., Postawa K., Prokopowicz M., *Czym jest polityka młodzieżowa?* Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, b.r.w.
- Wiktorska-Święcka A., *Polityka młodzieżowa państwa polskiego a kreacja kapitału społecznego*, http://www.dcie.pl/dokumenty/AW_DSW.pdf.
- Wiktorska-Święcka A., *Problematyka młodzieżowa na Dolnym Śląsku w kontekście dostępnych opracowań naukowych jako bazy kształtowania polityki młodzieżowej samorządu województwa*, [w:] *Samorządowa polityka społeczna. Rozwiązania instytucjonalno-prawne. Dobre praktyki na Dolnym Śląsku*, D. Moroń, K. Zamorska (red.), Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2010.
- Zielińska G., *Rola państwa w realizacji polityki dla młodzieży*, [w:] *Polityka młodzieżowa*, G. Zielińska (red.), Studia BAS, nr 2(18) 2009, Warszawa 2009.

Akty i dokumenty:

- Działania Ministerstwa Edukacji Narodowej w zakresie realizacji polityki państwa dla młodzieży*, stan na 29 lipca 2008 r., MEN, Warszawa 2009.
- Interpelacja nr 32531 do ministra pracy i polityki społecznej w sprawie uruchomienia Rządowego Programu Aktywności Młodzieży na lata 2015-2016 „Aktywna Młodzież” w ramach Programu Współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2015-2017.*
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku.*

Młodzi 2011. Streszczenie treści rozdziałów, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011.

Odorzyńska-Kondek J., *„Młodzi 2011” – Raport Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, „Konsumpcja i rozwój”, Nr 1/2011.*

Odpowiedź na interpelację nr 32531 do ministra pracy i polityki społecznej w sprawie uruchomienia Rządowego Programu Aktywności Młodzieży na lata 2015-2016 „Aktywna Młodzież” w ramach Programu Współpracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2015-2017.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów, w sprawie szczególnego zakresu działania Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 maja 2004 roku.

Rządowy Program Aktywności Społecznej Młodzieży na lata 2015-2016. „Aktywna Młodzież”, projekt z dnia 19 maja 2014 r.

Strategia państwa dla młodzieży na lata 2003-2012, MEN, Warszawa 2003.

Ustawa o działach administracji rządowej z dnia 4 września 1997 roku, Dziennik Ustaw 1997 nr 141.

Ustawa o Radzie Ministrów z dnia 8 sierpnia 1996 roku, Dziennik Ustaw 1996 nr 106.

Ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 roku, Dziennik Urzędowy Ministra Edukacji Narodowej z 2011 roku nr 1.

Zarządzenie nr 18 Prezesa Rady Ministrów w sprawie nadania statutu MENiS z dnia 16 lutego 2005 roku, Monitor Polski 2005 nr 10.

Zarządzenie Nr 5 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2014 r., w sprawie powołania zespołu do spraw aktywności społecznej młodzieży, Dziennik Urzędowy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, dnia 11 lutego 2014 r.